

TOKIO, ÜTLE, KES MA OLEN!

Nüüdistsantsu- ja multimeediafestival „Point-to-Point“

KÜLLI ROOS

Mul on omapärane häälekõla. Ma näen välja teistsugune! Minu liikumine on eriline. Ka mõtted, mis minu peas tekitab, on kahtlaselt omamoodi. Ei! Kuski peab ju leiduma midagi tuttavlikku, silme ees läheb kirjuks... Tüdruk Bangkokist, kelle liigutused mõjuvad kohati animatsioonilikult, sest on nii kiired, et ta teekond läheb minu jaoks kaotsi. Või kahe lapse ema Filipiinidelt, kes oma olematu nõtke kehaga meenutab mind,

kui olin kuueaastane... Ja... soomlane... – vist mõtleb enne, kui midagi ütleb,... vähemalt on ta heleda nahaga. Tegelikult ei ole kõik sugugi ühtemoodi võõrad, ainult aega võtab, enne kui leiad selle õige koodi, mis konkreetse inimese avab. Ja mõni võib-olla ei avane selle ajaga, kuid huvi on juba tekkinud. Aga kuidas on lood minu enda koodiga?

Festivali „Point-to-Point“ kultuuride sulatuspotti segati 17 eri rahvusest nüüdistsantsu ja multimeedia viljelejat. Taga keskel, sumomaadleja kõrval, eestlanna Külli Roos.

Meediumide ja kultuuride sulatuspott

Sellist koodide tuvastamise, avastamise ja realiseerimise eesmärki kandis ka 6. – 13. septembrini Tokios korraldatud festival „Point-to-Point”. *The Asia-Europe Foundation* (ASEF) koostöös *Tokyo Performing Arts Market’i* ja *Dance and Media’ga* (Jaapan) korraldavad juba kolmandat aastat sellist nüüdistantsu- ja multimeediafestivali. Käesoleval aastal oli foorumi teemaks „Lokaalsus versus globaalsus”. Noored nüüdistantsu ja -koreograafia ning multimeedia viljelejad (17 rahvusest) Aasiast ja Euroopast elasid kaheksa päeva ühises loominguliselt interaktiivses peres. Kohalik tantsukuraator/meediaprodutsent Naoto Iina juhtis koos jaapani koreograafi Annaga (*Alvin Ailey American Dance Centre*) väga tundlikult *workshop’ide* programme ja neis osalenute koostööd. Lõpptulemusena valmis kultuuride paljususega lummas multimeediaetendus. Sellesse sulatuspotti andsid oma panuse ka foto- ja videomeistrid (*Walkscreen*, Saksamaa), valguskunstnikud, muusikud, spetsiaalne lava paigalduse meeskond (*Responsive Environment*, Jaapan) ja kakskümmend kaks noort kunstniku oma individuaalse ja rahvusliku kogemusega. Lähtematerjal oli paljulubav. Koreograafide tegelik eesmärk oli see lihtsalt lõpptulemuse suunas liikuma lükata ning mitte liiga palju ette planeerida.

Korraldajad olid palunud festivali lõpuetendusele hulga valitud tantsu- ja meediaeksperte, et need jagaksid oma muljeid ja professionaalset kogemust, mida meie etendus pakkus.

„Punktilt punktile”

Tokio linnal oli domineeriva fooni looja roll kogu selles kohtumis- ja uurimisprotsessis osalenud erinevate lokaalsete kildude suhtes, mida iga osaleja püüdis endast leida ja uude keskkonda sobitada. Juba iseenesest kirev ja vär-

Esineb Külli Roos...

vikas Tokio sulatas tervikuks noorte kunstnike sotsiaalsest, kultuurilisest, poliitilisest, majanduslikust, intellektuaalsest ja artistlikust taustast tuleneva mitmekesisuse.

Maakeral ei ole olemas kahte identset geograafilist punkti. Nende eripära määrab paiknemine nii terviku kui üksikosade suhtes. Igal geograafilisel punktil (nagu inimeselgi) on olemas oma „kohalik miski”, mida võime tuvastada kui sellele punktile „ainuomast”. Vastastikku kujundavad üksteist tavaliselt rohkem lähestikku asuvad naaberalad. Tänapäeva semiootika-, tõlke- ja kultuuri-teooriad väidavad aga, et olulised plahvatuslikud muutused toimuvad süsteemi piirialadel – perifeerias, kus on võimalik kommunikatsioon tundmatuga. Festivali pealkiri „Point-to-Point”

© AK / antonipildid.net

mõtestus minu jaoks lahti kui „võimalus mõjutada ja olla mõjutatud“, seekord aga mitte ainult naaberpunktidest!

Tänapäeva maailm ei piira oma mobiilsuses inimest lokaalsusega. Teel Tokiosse kohtasin lennujaamas rootsi naist, kes oli olnud neliteist aastat abielus Lõuna-Aafrika mehega ja sõitis parajasti külla oma tütrele Indoneesiasse. Kuna *check-in*’i järjekord venis tunnipikkuseks, sain tänu sellele naisele nii mõnegi huvitava elujuhtumi võrra rikkamaks. Tänapäeval ei ole seesugune maailmakodanikuks olemine mingi erand. Ühelt poolt nähakse siin piiride avardamise võimalust, teisalt kerkib aga küsimus „enese ja juurte kaotamisest“ ning suure globaalse „kultuurisupi“ moodustumise oht. Need on seisukohad, millele saab jutuhoos nii poolt

kui vastu rääkida, kuid sattudes tõelisse kultuuride paljususse väikesel territooriumil, nagu seda oli „Point-to-Point“, võib ainult imestada, kui võimsalt toimib nähtus, mida nimetaksin „lokaalsuseks“.

Tutvustusring

Festivali esimene päev algas pidulike kõnedega – esitleti projekti toetajaid, eestvedajaid ja rõhutati 2005. aasta tähtsust Euroopa Liidu – Jaapani aastana. Seejärel moodustati ühine suur ring. Ilma erilise tseremooniata astusid üksteise järel ringi kõik festivalist osavõtjad ja tutvustasid oma päritolu ja mõtteviisi nüüdistantsu ja esituskunstide vahendite abil. See oli festivalil esimene tõsisem hetk, mil tajusin inimeseks olemise suurust ja piiride avarust. Kuna tegevus ringi sees oli väga puhas – taustaks kasutati vaid (rahvuslikku) heli, ei mingeid valgustrikke ega erilisi segavaid efekte –, siis oli ka tulemus rõhutatult aus ja vahetu.

Väikeselt distantsilt demonstreerisid end nii Euroopa kui Aasia. Kas oli nende vahel mingi sügav, olemuslik erinevus? Tahaksin öelda kohe midagi Euroopa kiituseks, aga tegelikkuses juhtus, et istusin asiaatide etteastete ajal suu lahti ja eurooplaste puhul mõtlesin: „Jah... seda me teame... see on tehtud nähtud... Veel midagi?...“ Annan endale aru, et uue lummusesse sattumine ei tähenda, et uus iseenesest oleks parem. Samas tekkis ka tugev veendumus, et niikaua kui puudub võrdlusmaterjal, ei ole lihtne mõtestada ka endale omast. Ilu, mis on liiga kodune, jääb tihti tähelepanuta.

Kummalisel moel avab elu end sage li võõrsil, kui oled ilma jäetud harjumuslikust keskkonnast ja tuttavatest mudelitest, mille taha end kerge peita. Võib-olla just vahetus ja „mitte peita tahtmine“ oli see, mis mind Aasia tantsijate juures nii liigutas. Ütleb see äkki

Fotod Külli Roosi kogust

Õpin tundma teisi, selleks et aru saada, kes ma selline olen...

midagi minu enese „lokaalsuse“ kohta, mis ei tugine mitte päris kindlalt ühe geograafilise punkti „kodanikuks“ olemisele? Või oli tegu millegi hoopis universaalsemaga – elu olemuse mõtestamise ja selle sügavuse tunnetamisega.

Koostöö rühmades

Festivali teisel päeval moodustati osalejatest väiksemad rühmad ja algas loominguline otsimine, kus nii mõnigi sai proovile panna oma kannatuse ja meeskonnas töötamise võime.

„Õpin tundma teisi, selleks, et aru saada, kes ma selline olen,“ sõnastas oma teema koostöörühm, kuhu kuulu-

sid hiinlane, jaapanlane, filipiinlane ja eestlane. Minu kaaslased olid kõik minust vanemad, kolmekümne ringis. Järgmine suur tähelepanek oli avastus, et Aasia rahval ei ole „vanust“ – oma väikese keha, energilise olemuse ja selge „eatu“ näoga näisid nad kõik kahekümnesed. „Õpi eristama,“ ütlesin endale.

Oma rühma ainukese noore eurooplasena üllatusin väga, kui tõsiselt ja millise austusega minu ettepanekuisse suhtuti, vist olid nemadki pisut uue ja huvitava lummuses. Seda soojust jätkus ka kaugemale, väljapoole proovisaali: „Sa tantsid rohkem nagu meie; tunne, millega esitasid oma soolo, on väga omane

Aasia inimestele. See, millest sa oma tantsus rääkisid, ei olnud niivõrd ühele rahvusele või inimesele omane, see oli universaalne – maailma asi, kõik said aru.” Kunst on imeline just sellepärast, et ta ei anna mitte midagi konkreetset, käega katsutavat, samas võib hetkega täita ja ergastada su kehas iga uinuma kippuva raku.

Edo - Tokio Museum

Nädal korralikku tööd etenduse tarvis andis festivalil osalejatele võimaluse teha pühapäev vabaks ja veeta see Tokio suurimas ajaloomuuseumis. Samas oli niisugune ettevõtmine teatud mõttes üks osa etendusest. Korraldajad tahtsid, et tunneksime võimalikult hästi kohtumispaigaks valitud linna. Algusest peale oli külaliste tööplaanis oluline koht selle iseseisval jälgimisel, kuidas muudab Tokio linn meile omaseid harjumusi ja kombeid. Ajaloomuuseumi ja linna eripära paremaks mõistmiseks varustati festivali multikultuurne seltskond kahe jaapanlasest vabatahtliku giidiga – kellest üks küll kahjuks ei rääkinud eriti inglise keelt. Aga seegi oli mõneti kõnekas näide kohalikust kultuurist, sest soov aidata ja oma teadmisi jagada oli igal juhul siiras.

Kolmekümne tuhande ruutmeetri suuruse põrandapinnaga hiigelehitist tutvustati kõigepealt tunniajase filmiga. Seejärel sukeldusime ajalukku ja tutvusime ka tänapäeva Tokiote eelnevate perioodidega. Linn sai oma nimeks Tokio alles 1868. aastal, enne seda kutsuti siinseid alasid Edoks. Muuseumis demonstreeriti huvilistele ka *aragoto* stiilis näitekunsti, mida iseloomustab väga teatraalne *make-up* ja liialdatud, ülemängitud jõuline käitumine. Vaba päev tipnes aga rõõmsa üllatusega, kui leidsime ühelt suuremalt linnaväljakult üle kahekümne hommikumantlis mehe, kõigil peas spetsiaalse rasvaga võitnud krunnid ja kehamasski nii, nagu piltidelt ja tele-

viisorist nähtud. Tegemist oli loomulikult kohalike sumomaadlejatega nende täies hiilguses. Kalli pileti tõttu jäi küll võistlus nägemata, aga see ei takistanud meid kultusmehi fotokaameraga jälitamast ja tõtt-öelda polnudki neil midagi selle vastu.

Etenduse päev

Nagu lapsed, kes on salmid korralikult selgeks õppinud ja kibelevad nendega siis jõuluvana ette, oli etenduse päeval meie multikultuurne peregi elevil ning täis hakkamist ja tahtet. Ainult et kingitus oli meil juba käes – tööprotsess, mille väärtuse määramise jätan tuleviku hooleks. Festivali lõpptulemust kogunes jälgima ligi paarsada inimest. Nende seas oli nii kutsetega „tähtsaid tegelasi“ kui ka huvilisi, kes ihkasid osa saada millestki avaramast kui tavaline etendus. Ja seda nad saidki – killud kaugusest, mis ainsaks hetkeks olid kokku sulatatud üheks kaleidoskoobi väljaks, luues kingitud ajas ja ruumis midagi kokkuvõtvat, ajatut ja ilusat, et siis jälle laiali minna ning uuel hetkel uues kohas järgmisse muustrisse sobituda.

2006. aastal on sama festival meie põhjanaabrite soomlaste korraldada. Sulatuspott tegutseb siis juba neljandat korda ja loob uutele inimestele võimaluse oma piire avastada ja neid ületada. Ise aga rõõmustan, et mind just Jaapanis sinna potti visati!